

RH57

Inż. Bohdan Szychulski
Poznań.

GŁÓWNY URZĄD PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
Biuro Planowania Wsi

Propozycja metody

opracowania wytycznych do planów: krajowego, regionalnych
i miejscowych dla obszarów wiejskich.

Referat wygłoszony w Biurze Planowania Wsi Głównego Urzędu
Planowania Przestrzennego w Warszawie w dniu 17.XII.1947 r.

Opracowano na zlecenie Biura
Planowania Wsi Głównego Urzędu
Planowania Przestrzennego.

Wstęp.

Dekret o planowym przestrzennym zagospodarowaniu kraju z dnia 2 kwietnia 1946 r., Dz.U.RP. Nr.16 poz.109, przewiduje opracowanie planów krajowego, regionalnych i miejscowych.

Dla obszarów wiejskich, które mają swoje, bardzo rozkonkowane życie, - również należy opracować plany na tych trzech ~~zakresach~~ płaszczyznach.

Obszary wiejskie, często nazywane "obszarami rolnymi" w pracach dotychczasowych świecą białą plamą.

Wydobycie na jaw tego swistego, swartego w sobie, ściśle powiązanego w jedną całość życia, - jakie barwnie wypełnia te "białe plamy" - po to by je następnie zharmonizować w jedną, zgraną całość z tymi obszarami, które już przestały być taką białą plamą, - oto cel, jakimś mają służyć wytyczne.

Referat niniejszy, opracowany i zgłoszony przed zgorą rokiem, jest rozwinięciem mojej pracy pod tytułem: "Projekt metodycznego ujęcia prac przy ~~planowaniu~~ gospodarowaniu przestrzeniami poza zespołami wiejskimi".

Wiele szczegółów o których mówiło się często w tym ubiegłym roku, które przytaczało się w dyskusjach, - tu i ówdzie wciela się w życie. To też treść referatu przestała być nowością. Jeżeli jednak wydaje mi się pożytecznym by wbrew nieoczekiwanym trudnościom nie poniechać wygłoszenia go, to przede wszystkim dlatego, że ciągle jeszcze widzę wiele możliwości zastosowania proponowanej przezemnie metody w całości, a nie tylko fragmentów, z z pożytkiem dla naszej pracy, choćby tylko przez znaczne przyspieszenie wyników,

jakie niewątpliwie da podejście, obejmujące odrazu całość zagadnienia.

Niejedno zmieniko się od czasu pierwocin/~~proponowanw~~ metody.

A więc nazwałem ją "Metoda organicznego planowania obszarów wiejskich", dalej, dla całej dziedziny zagadnień związanych z planowym przestrzennym zagospodarowaniem obszarów wiejskich używam słowa "kampanistyka" analogicznie do "urbanistyka", i tego terminu będę nadal używał w niniejszym referacie.

Prace programowe nie wykluczają dorywczego wykonywania narzucanych przez życie szeregów, ale i te dorywcze, a więc z konieczności chaotyczne prace - tylko zyskają w wykonywaniu dzięki choćby częściowej podbudowie, jaką dadzą programowe systematyczne prace, nad usasadnieniem planów krajowego, regionalnych i miejscowych.

W każdym razie, ^{ze zw.} wydaje mi się że niedopuszczalne, by prace narzucane przez życie usuwały zupełnie podstawowe programowe prace. /Podkreślam, że od czasu opracowania referatu prace programowe zapoczątkowane, choć - jak mi się wydaje - w dziale kampanistyki na szczeblu regionów nie widać jeszcze wyraźnie zarysowanej koncepcji całościowej/.

Operuję pojęciami, dla których może znalazłyby się bardziej trafne określenia. Dlatego w dyskusji proszę przedewszystkim rozważyć samo pojęcie, czy jest słuszne czy nie, - natomiast słownictwo proszę traktować równoległe, ale niezależnie od samej treści pojęciowej poruszanych zagadnień.

Całość referatu rozpada się na trzy odcinki:

A/ zasada

B/sposób opracowania wytycznych wynikający z przedstawionej zasady

oraz - o ileby Biuro Planowania Wsi przyjęło proponowany przezemnie tok postępowania jako podstawę do dalszych prac

C/ propozycje dotyczące realizacji proponowanej metody.

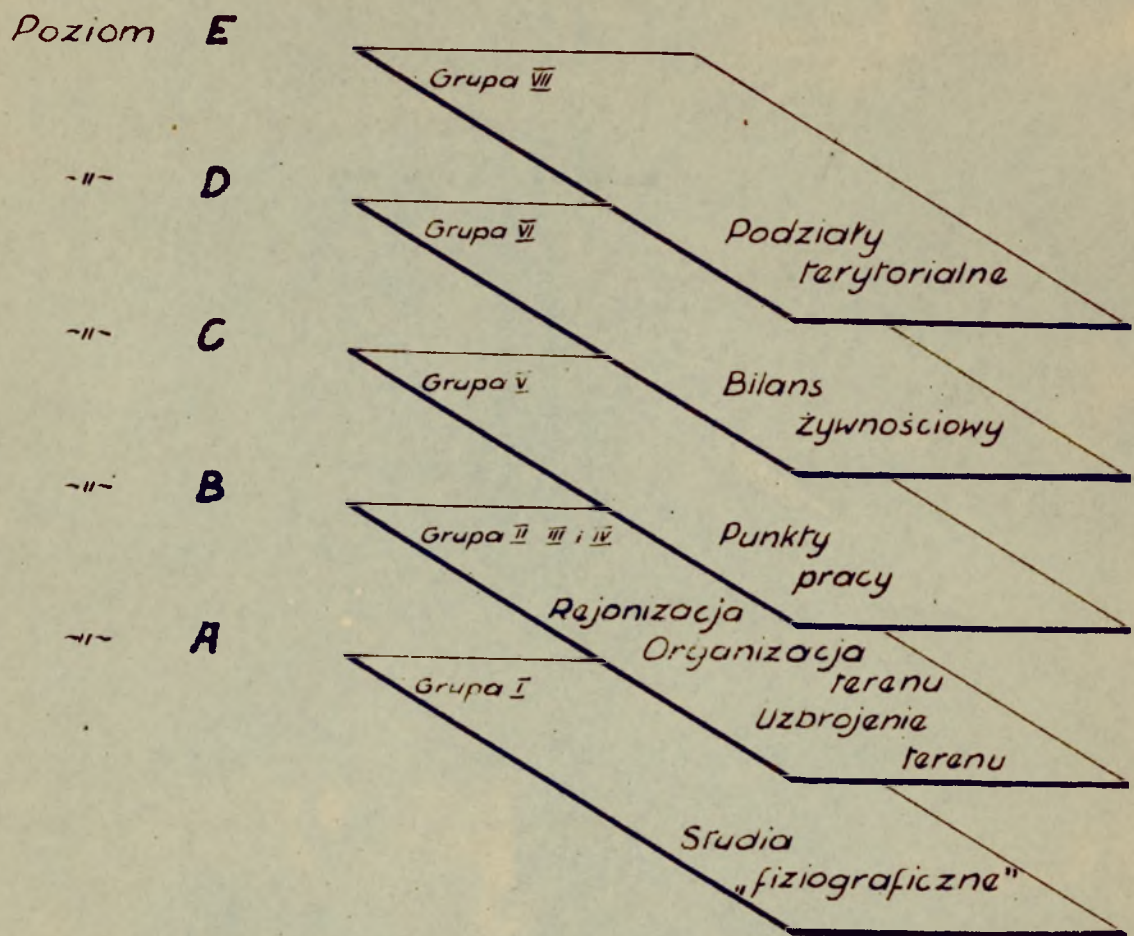
Celem łatwiejszego przedstawienia wzajemnych stosunków między poszczególnymi elementami rozpatrywanego zagadnienia, omówię je na tle szkicowego usystematyzowania /załącznik: schemat/.

Część lewa odnosi się do części referatu "Zasada", część prawa do części "Metoda"

Układ części "Zasada" przedstawiam w kilku poziomach, przy czym każdy wyższy poziom opracowuje się w oparciu o wyniki poziomu niższego, a grupy jednego poziomu opracowuje się równoległe. Tak powstają "ciągi" zagadnień od poziomu 1, # po przez wszystkie poziomy aż do ostatniego. To znaczy, że pewne zagadnienie samo dla siebie musi być opracowane w pierw na poziomie A a dopiero kolejno na innych poziomach. N.p. zagadnienie "obszary zdrowia, wypoczynku, turystyki" kolejno muszą przejść opracowania na każdym poziomie, a więc najpierw trzeba opracować teren "fizjograficznie" potem wyznaczyć rejony zainteresowań "zdrowie, wypocznik, turystyka", następnie zorganizować te tereny pod względem wymagań opracowywanego składowika, w dalszej kolejności rozwinąć uzbrojenie techniczne i t.d. aż do ostatniego poziomu.

Załączony szkic przedstawia ten podział graficznie.

Schematyczne zestawienie podziału na poziomy i grupy

Zasada.

Szkielet zasady przedstawię na kilku przykładach. Szczegółowe rozwinięcie byłoby celowe dopiero wówczas, gdyby Biuro Planowania Wai uznało słusność proponowanej koncepcji i postanowiło wykorzystać ją do dalszej pracy. Dzisiejszą konferencję traktuję jako informacyjną, a w związku z tym, moim zdaniem jest tylko szkicowe przedstawienie całości zagadnienia, by obecnych zorientować na czym polega istota omawianego zagadnienia bez wdawania się w szczegóły, o ile to nie będzie konieczne.

Opracowanie terenu zaczyna się od składników planowania ujętych w jedną grupę, na schemacie I, Jest to grupa składni

ków najmniej zmiennych - grupa opisowa, dla której można użyć również wyrażenia "fiziograficzna" / w cudzysłowie / gdyż znakomita większość prac należących do tej grupy, to prace czysto fiziograficzne.

W grupie tej należy czysto opisowo opracować składniki: woda, klimat / makro i mikro / gleby, kopaliny, ~~składniki~~ cechy nadające obszarom charakter wypoczynkowy, turystyczny i uzdrowiskowy, szczególnie / przyrodnicze i kulturalne / nadają one się do ochrony.

Grupa typowa składników w planowaniu daje podstawę dla dalszych prac. Daje wszystkim dalszym pracom mocne związanie z warunkami tkwiącymi w opracowywanym terenie.

Grupa następną II - grupa rejonizacji, to grupa opracowań w której na podstawie wyników uzyskanych w grupie I, określi się granice rejonów.

A więc dla elementu "woda" wyznaczy się ciekłospławne, wody nadające się na gospodarkę rybną, energetyczną, wyznaczy się potrzeby melioracji.

Kadry "gleba" będzie głównym czynnikiem dla wykreślenia granic kultur leśnych, upraw specjalnych, a w połączeniu z opracowaniami dotyczącymi klimatu / szczególnie mikroklimatu / oraz nachyleń terenu, da podstawy do określenia granic kultur wymagających bardziej szczegółowych opracowań / chmiel, winobranie / tytoni /.

W podobny sposób wykorzystana się pozostałe opracowania z poprzedniej grupy dla wykreślenia zasięgów obszarów turystyki, wypoczynku, uzdrowisk, eksploatacji kopalni, i t.p.

Grupa III organizacji obszarów, obejmuje opracowania w których zarysowuje się rozmieszczenie w terenie elementów planowania np. rolnictwo, obszary wypoczynku, i t.d.

Jako nadbudówka podstawowych elementów w grupie orga-

nisacji obazarów mieszczą się trzy następująco typy elementów wtórnych planowania :

- 1/ instytucje pracujące dla elementu pierwotnego
/ w przyładzie rolnictwa stacje doświadczalne,
gospodarstwa reprodukcyjne, szkoly rolnicze itd./
- 2/ elementy wtórne współpracujące z pierwotnymi
/ w rolnictwie stacje maszyn rolniczych, warsztaty
kołodziejskie, kowalskie i tp./
- 3/ przedsiębiorstwa przetwarzające surowce dostarczone
przez element pierwotny /dla rolnictwa młyny,
roszarnie, cukrownie i tp./

Podobnie jak dla elementu pierwotnego "rolnictwo" ^{sa} ~~nie~~ takie nadbudówki i dla innych elementów pierwotnych, jak np. obszary turystyki, uzdrowiska, leśnictwo i td.

W grupie IV, grupie uzbrojenia technicznego terenu, mieszczą się studia nad rozmieszczeniem sieci energetycznej, komunikacyjnej. sprawy wodociągów, kanalizacji; grupa tych zagadnień interesująca przez to, że rozmieszczenie elementów tej grupy w terenie opracowywali prawie wyłącznie specjaliści danego działu, i może w niewielu tylko przypadkach ~~nie~~ brano pod uwagę kampanistyczne wymogi terenu.

Ta grupa ma swoje uzupełnienie / IVa/ dla zaspokojenia potrzeb "Człowieka w usługach", a więc uzupełnienie które można przepracować dopiero po opracowaniu grupy zagadnień "Punkty pracy".

Następny grupa V, obejmuje "Punkty pracy", które będzie można ustalić na podstawie dotychczas rozmieszczonych już elementów !

Rozmieszczenie "punktów pracy", będzie jednym z czynników - bodaj że jednym z ważniejszych - do studiów dotyczących rozmieszczenia osiedli. Następnie, "punkty pracy" będą dużą pomocą przy obliczeniach z dziedziny demografii.

Spróbuję uzasadnić, dlaczego uważam "punkty pracy" za odpowiedni element do studiów kompanistycznych.

Wszystkie dotychczas omówione składniki planowania, wymagają twórczego umysłu i rąk. Stwarzają przez to warunki bytu dla Człowieka. Celowo unikam wyrażenia "wymagają obsługi przez człowieka", a to dlatego, by podkreślić, że cała praca jaką wykonujemy ma służyć Człowiekowi. A więc nie człowiek jest sługą elementów planowania, które ma obsługiwać, tylko te elementy stwarzają warunki, które może Człowiek wykorzystać. Przy tym "warunki pracy" dla Człowieka rozumiem warunki, w których Człowiek ma pełnię możliwości rozwoju tak duchowego jak i materialnego.

A więc składniki planowania przez to że tworzą warunki do pracy Człowieka, tworzą "punkty pracy".

Wydaje mi się słusznym waznacac na planach właśnie "punkty pracy" a nie robic prób ustalenia ilości ludności, względnie rodzin. Wszak nie możemy żgóry przewidziec czy na jakimś punkcie pracy znajdzie się człowiek samotny, rodzinny czy też pracownik którego towarzyszy życiowy względnie inny członek rodziny również pracuje. Ponadto - gdybyśmy przyjęli dla jakiegoś okresu liczbę ludności - / na jakimś dowolnie wielkim obszarze /, to w ramach globalnej liczby ludności, ciągle będą przesunięcia, gdyż jedni wyjeżdżają, inni przyjeżdżają, ludzie się żeniają, rodzą, umierają. Natomiast "punkty pracy" będą elementem znacznie

mniej ulegającym fluktuacjom i oraz dającym się przewidzieć znacznie łatwiej, z dużym prawdopodobieństwem. Dlatego "punkt pracy", wydaje mi się właściwą jednostką planistyczną.

Punkty pracy w dotychczas omówionych składnikach to punkty pracy w wytwórczości. Będą to także elementy jak zakład zootechniczny, stacja kolejowa, kuźnia, gajówka.

Ludność wykorzystująca warunki bytu ~~przez~~ stworzone przez "punkty pracy" w wytwórczości, stwarza nowe punkty pracy przez to, że wymaga obsługi. Stwarza więc "punkty pracy" w usługach. W tej grupie znajdują się punkty pracy w szkolnictwie powszechnym, /szkolnictwo zawodowe to punkty pracy w wytwórczości/ urzędy, handel, służba zdrowia itp.

Ta część ludności, która znajduje pomieszczenie w ~~wytwórczości~~ ^{usługach} ~~szkolnictwie~~ nie była brana w studium nad ustrojeniem technicznym pod uwagę, dlatego wpłynęła na pewne przekształcenia wtórne uzbrojenia technicznego.

Studia demograficzne określają w przybliżeniu stan i skład ludności ~~z~~ "wykorzystującej warunki w punktach pracy" oraz przesunięcia z jednych grup do drugich.

Grupa VI, to prace nad bilansem żywnościowym.

Celem prac w tej grupie jest ustalenie obszarów które mają nadwyżki i niedobory żywnościowe.

Grupa ta wydaje się technicznie nie zbyt trudną do opracowania.

Wykonanie opierałoby się na uchwyceniu :

a/ możliwości produkcji żywności

b/ ilości żywności zużywanej na miejscu

dla poszczególnych obszarów, nie zadanych pod względem ~~punktem~~ powierzchni.

Bilans żywnościowy nie może być globalny. Mogą być obszary mające nadmiar jednego produktu a niedobór innego. Musi się więc zestawiać bilans dla każdego produktu osobno. Przy opra-

cowywaniu tego zagadnienia okaże się, które produkty wchodziłyby w grę. Można przypuszczać, że praktyczny wpływ na planowanie będą miały produkty o dużym tonażu, wymagające szczególnych warunków produkcji, oraz produkty wpływające silnie na zapotrzebowanie robocizny/punkty pracy/. Będą to wydaje się zboża, okopowizna i ich pochodne, chmiel, tytoń, winirol, wiklina.

Grupa VII to zagadnienia podziałów terytorialnych.

Można przystąpić do opracowywania tych podziałów, /nie tylko administracyjnego podziału/ dopiero po rozmieszczeniu w terenie wszystkich dotychczas poruszonych składników. Próby rozmieszczenia tych granic bez poprzedniego umieszczenia w terenie wszystkich elementów planowania kampanistycznego wydaje się ni -ekuszne. Można sobie wyobrazić, że zaistnieje sytuacja, w której najlepsze miejsce dla jakiegoś elementu kampanistycznego będzie właśnie na przedwcześnie ustalonej granicy. Nie ulega wątpliwości, że słuszniej jest dostarczać granicę jakiegoś podziału terytorialnego do projektowanego elementu planistycznego, aniżeli planować umieszczenie obiektu w miejscu nie najwłaściwszym z uwagi na przedwcześnie ustaloną jakąś granicę. Przytoczę następujący przykład z powiatu obornickiego: szosa z Poznania do Szamotuł przebiega na odcinku około 3 km. przez terytorium powiatu obornickiego. Ten odcinek szosy jest oddalony od siedziby macierzystego powiatu o około 16 km. Odcinki tej szosy przebiegające przez powiaty poznański i szamotulski są o nawierzchni ulepszonej a odcinek obornicki nie. Wsie Pamiątkowo, Witoldzin, Zolewo, Brzeckaw, Przeckawek, Lulin Lulinec, mimo tego że mają połączenie kolejowe ze Szamotułami

ze stacji Pamiątkowo / 9 km. / przyozym tą linię przebiega
7 /siodeł/ par pociągów, oraz szosą /10 km. / należą admi-
nistracyjnie do Obernik odległych drogą kolejową o 16 km.,
przyozym droga niema nawierzchni ulepszonej tak jak do
szamotuł, a połączenie kolejowe prowadzi albo przez Poznań
/ 56 km. / albo przez Szamotuły - Gronki § 59 km. /

Podobne nieelegancje mogłyby powstać w przyszłości,
gdyby najpierw ustalano podział administracyjny a dopiero
potem inne elementy planowania kampanietycznego.

Dlatego wydaje mi się, - jak to wielokrotnie miałem
szczęść pokreślać - podziały terytorjalne / nie tylko
administracyjne / winny być opracowane dopiero wówczas,
gdy wszystkie te elementy, które można już obecnie przewidzieć
znajdą właściwe rozmióczenie w terenie.

Metoda.

Po wyjaśnieniu na czym polega Zasada, będę się starał odpowiedzieć na pytanie J A K tą zasadą najprościej wprowadzić w życie. a ponieważ to dotyczy zorganizowania toku pracy w dziale planowania obszarów wiejskich, a więc toku który już trwa, proszę o nieliczne grono upoważnione do rozważania tych dość wewnętrznych spraw.

Jako wstępną pracę należałoby przepracować w szczegółach podział zagadnienia tak jak to przytoczyłem przykładowo.

Taki podział nazywam: "Systematyka naturalna zagadnień kampaniistycznych"

Opracowanie tej systematyki pozwoli na:

a/ ułożenie kolejności prac

b/ wyraźne rozgraniczenie zadań, kompetencji

i odpowiedzialności na wszystkich szczeblach

planowania kampaniistycznego.

c/ właściwego nakłuszczenia wszystkich dotychczas

wykonywanych prac w organiczną, jednolicie

opracowywaną całość.

Dlatego rozważania zmierzające do odpowiedzi na pytanie jaką metodę zastosować, jakiego sposobu użyć, jaki ustalić rząd postępowania by przy dotychczasowych możliwościach w krótkim czasie opracować wytyczne potrzebne do opracowania planów przestrzennego zagospodarowania obszarów wiejskich na wszystkich szczeblach, oprę o ten sam schematyczny podział zagadnienia, jaki użyłem do przedstawienia na czym polega Zasada - o którą opieram swoją rzekłą koncepcję planowania kampaniistycznego.

Grupa I/czynnikii najmniej znaczące/

Przyponam na tym miejscu swój koreferat na temat zbierania materiałów do planowania, który miał miejsce w Głównym Urzędzie Planowania Przestrzennego

w listopadzie 1946 r.

Wówczas ~~niekiedy~~ zwróciłem uwagę na pytanie J A K mają wyglądać materiały zbierane i opracowywane dla potrzeb planowania kampanistycznego.

Omówię to zagadnienie na przykładzie gleb.

Podobnie jak gleby i inne składniki tej grupy wymagają pewnych ustaleń, ażeby mogły w pełni odpowiadać celowi, jakiemu mają służyć. Ustalenia te musi wydać w formie wytycznych Biuro Planowania Wsi. Ustalenia te będą określały j a k mają być rozwiązywane poszczególne zagadnienia co do treści, oraz j a k mają wyglądać opracowania graficzne.

W związku z glebami musi się najpierw ustalić jakie szczegóły musi zawierać graficzne opracowanie gleb - a więc mapa glebowa - i jak te szczegóły mają ~~wyglądać~~ być przedstawione graficznie. Wytyczne ustalające te szczegóły umożliwią porównywanie prac wykonanych w różnych Regionach, a materiał wykonany przez różne Dyrekcje, będzie mógł być użyty do studiów dotyczących Planu Krajowego.

Takie wytyczne obowiązujące wszystkie Dyrekcje, może wydać tylko Biuro Planowania Wsi. To że takich ustaleń nie mogą wydawać poszczególne Dyrekcje, nie ulega żadnej wątpliwości.

Nie jest do pomyślenia, ażeby każdy Region opracowywał każde zagadnienie inaczej, a Biuro Planowania Wsi jeszcze w odmienny sposób. A już drobne różnice, czy to w skali, w klasach gleb, czy w technicznym wykonaniu / barwa, kreska / utrudniają, względnie ~~xxx~~ nawet uniemożliwiają porównywalność, zasadniczo podobnych map.

Właśnie licząc się z koniecznością powzięcia decyzji w podobnych sprawach jak mapy glebowe, zaproponowałem jako końcowy wniosek swego koreferatu stworzenie komisji, która by po zebraniu i opracowaniu odpowiedniego materiału przedstawiła

Biura Planowania Wsi nasuwające się wnioski.

Praca ta wydaje mi się i bardzo potrzebną i pilną. Już teraz można się spotkać z kilku propozycjami rozwiązania, więc musi się ustalić czy będzie obowiązujące jedna możliwość czy kilka. Można to zrobić poprzedzającym zapoznaniem się z wszystkimi propozycjami i po rozważeniu celu jakiego mają służyć. Może się trafić, że któryś Region ma pewną pracę według jakiegoś szablonu, ale to jeszcze nie znaczy, że wybrano właśnie najlepszy sposób, i dlatego należy w takim wypadku rozważyć dodatnie i ujemne strony danego szablonu, by Biuro Planowania Wsi mogło zdecydować, czy dany szablon powinien obowiązywać i jakie Regiony.

Wydaje mi się, że przy lonych warunkach tej grupy ilość nieporównywalnych prac może być znacznie większa, aniżeli przy gębsze. Przecież przy warunkach klimatycznych bardzo łatwo o różnice granicznych wielkości dotyczących temperatury, opadów czy nachylenia terenu, nieogłębione góry nawiązują sobie, że w planowaniu komunistycznym, mikroklimat może być znacznie większe znaczenie niż makroklimat.

Dlatego dla tej grupy przewiduję, że Biuro Planowania Wsi opracuje i wyda przepisy obowiązujące wszystkie regiony i a k należy opracować materiały tej grupy oraz wykorzystuje nadesłane przez Regionalne Dyrekcje materiały do studiów nad Planem Kraju.

Regionalne Dyrekcje opracują swój teren według wytycznych otrzymanych z Biura Planowania Wsi, a dane i mapy opracowań geofizycznych przesyłają do B.P.W.

Grupa II / rejonizacji/

W pracach tej grupy chodzi o wydobycie obszarów, które można wyodrębnić jako osobne rejony produkcji, turystyki itd.

Wielkość tych obszarów który już należałoby wyodrębnić, zależy będzie od celu jakiemu mają służyć. Dla przykładu: ^{wykreślenie} dla winorośli ~~już niewielkich obszarów~~ już niewielkich obszarów może być usprawiedliwione, podczas gdy dla cukrowki obszar oznaczony jako "rejon uprawy" musi być odpowiednio wielki.

Dane grupy pierwszej mogą nieraz nie wystarczyć dla wyznaczenia granic jakiegoś rejonu i dlatego mogą okazać się potrzebne dodatkowe studia nad jakimś charakterystycznym szczegółem,

W tej grupie podobnie jak w poprzedniej, Biuro Planowania Wsi ustalałoby warunki według których należy określać poszczególne rejonu we wszystkich składnikach tej grupy.

Dla przykładu, w zagadnieniach wodnych, B.P.W. ustaliłoby wszystkie te charakterystyczne cechy, które pozwoliłyby Regionalnym Dyrekcjom w jednolity sposób tak pod względem treści jak i formy wykreślić rejonu gospodarki wodą, zarówno w związku ze sprawami energetycznymi, transportem, jak i z melioracjami i tp. Podobnie dla innych składników tej grupy a więc lasów, zarostów i td.

W poznańskiej dyrekcji według proponowanej zasady wyznaczania rejonów na podstawie mapy gleb opracowano zastrzeżenie dla Poznania.

Sprawa zalesień i zarostów przypomina, że komórka centralna musi uzgodnić z innymi resortami cały szereg szczegółów. Jak n.p. na czym terenie mają znajdować się pasy wiatro i erozji chronne, kto ma koszty na ich obsadzenie, pod czyją opieką mają pozostać, czy chłop mający 1 ha ziemi nie nadającej się na rolę ma ją zalesić przymusowo czy nie i td. i td.

Jak w poprzedniej grupie, na podstawie wytycznych uzyskanych z B.P.W. Regionalne Dyr. opracowałyby swój teren i wykonały jednolite mapy rozmieszczenia poszczególnych elementów planowania. Mapy te służyłyby Biuru Planowania Wsi do dalszych

prac w swoim dziale.

Grupa III /konceptyjna/

Dotychczas opracowane materiały dałyby już podstawę do pierwszych ~~xxx~~ koncepcji.

W tej fazie bardziej alizeli w poprzednich uwidacznia się konieczność uzgadniania wytycznych z innymi resortami, a to dlatego że w wytycznych wydanych przez Biuro Planowania Wsi dla tej grupy, muszą się znaleźć wskazówki dotyczące ilości, wielkości i rozmieszczenia niektórych elementów planowania.

Wyjaśnię to na przykładzie szkolnictwa rolniczego, a więc na wtórnym elemencie planistycznym, dotyczącym rolnictwa.

Wiadomo, że szkoły rolnicze będą rozmaitych typów, dla różnych specjalności, a każdy typ i każda specjalna szkoła będzie reprezentowana przez rozmaitą **i l o ś ć** oraz przez **r ó ż n ą** wielkość poszczególnych zakładów.

Trzeba więc ustalić ile będzie szkół łąkarskich w Polsce, ile szkół śrobiarskich, nasienniczych i t p. Następnie czy to będą szkoły w stopniu licealnym, gimnazjalnym czy innym. Trzeba określić ich rozmiar. Trzeba ustalić ile i jakiej wielkości powinno być szkół powiatowych, gminnych, męskich żeńskich czy koedukacyjnych. Po ustaleniu tych danych, przyjdzie dopiero kolej na ustalenie **g d z i e** umieścić te zakłady.

Wszystkie te szczegóły można ustalić ^{tylko} ściślej porozumieniem z Ministerstwem Oświaty i Rolnictwa.

Biuro Planowania Wsi wniesie do dyskusji z tymi instytucjami dotychczas opracowane ~~materiały~~ przez podległe sobie komórki planowania, materiały, które będą bardzo przydatne przez to, że dadzą "uziemięcie" innym koncepcjom opracowywanym "odgórnie".

Podobnie jak dla szkół, należy przeprowadzić odpowiednie prace wstępne

prace wstępne, a potem wytyczne po uzgodnieniu z odpowiednimi resortami, dla wszystkich elementów tej grupy, ujętych ogólnie w ~~raz~~ części "Zasada" w trzech typach.

Grupa IV/ uzbrojenie techniczne/

Podobnie jak w miastach przebiegi dróg i ulic studiuje nie tylko komunikatorzy ale i urbaniści, tak samo przy uzbrojeniu technicznym obszarów wiejskich nie może brnąć głos kampanisty przy ustalaniu wielkości i rozmieszczenia tych urządzeń.

Narazie tak nie jest.

Narazie n.p. w sprawach elektryfikacji obszarów wiejskich jedyny głos ma elektryk. Próba włączenia się w tę pracę na terenie doświadczalnym w Szamotułach, nie powiodła się. A przecież nie ulega wątpliwości, że skoro kampanistyczny punkt widzenia uzupełni czysto techniczne studia, to ostateczny projekt może na tym tylko zyskać.

Przytoczę przykładowo wypadek z powiatu szamotuńskiego, gdzie linię ^{wiskiego} wysokiego napięcia przeprowadzono w pewnej miejscowości w ten sposób, że uniemożliwiono rozbudowę budynków w gospodarstwie w przewidziany sposób.

Więtego wydaje mi się że w tej grupie Biuro Planowania Wsi będzie musiało wprawdzie pokonać wiele przesądów, zanim będzie można ustalić z odpowiednimi czynnikami ramy obowiązującej współpracy ze wszystkimi resortami na właściwej płaszczyźnie.

Dla oceny stopnia rozwoju uzbrojenia technicznego - jakiegoś obszaru, jest ważnym - poza innymi szczegółami - również możliwość wykorzystania tego uzbrojenia. Np. dla oceny linii kolejowej ważne w jakim stopniu może być ta linia wykorzystana przez mieszkańców tego obszaru

który obsługuje. Stąd wynika łączność z zagadnieniami planowania przestrzennego takich szczegółów jak np. rozkład jazdy, który w wysokim stopniu wpływa na frekwencję pasażerów. Wydaje mi się dlatego, że dla pełnego wykorzystania technicznych możliwości terenu, często głos kampanisty byłby wskazany w takich komisjach jak np. komisja ustalająca rozkład jazdy kolejowy. Rozkład jazdy uwzględniający potrzeby jedynie z punktu widzenia kolei, może nie uwzględnić w dostatecznej mierze potrzeb obszarów wiejskich. Dlatego w rezultacie z odległości nie przekraczającej 100 km. obywatel udający się do wojewódzkiego miasta musi przeć dwa dni / przykład wzięty z rzeczywistości poznańskiej /. Władze planowania dzięki swym studiom mogą być bardzo pomocne Dyrekcjom, Zjednoczeniom i t.p. w opracowywaniu właściwej obsługi technicznej terenu. Drobną pracą wykonaną w Poznaniu właśnie na ten temat /wpływ zmiany rozkładu jazdy na frekwencję pasażerów / wydaje się potwierdzać to co powiedziałem.

Brak danych dotyczących uzbrojenia technicznego obszarów wiejskich, a opracowanych z punktu widzenia potrzeb planowania kampanistycznego, kieruje uwagę na potrzebę przeprowadzenia odpowiednich studiów. Dysponujemy tylko technicznymi danymi dotyczącymi tego działu. Dlatego jeszcze przed dwoma laty proponowałem tego rodzaju studia.

Reasumując to co poruszyłem w tej grupie, Biuro Planowania Wsi uzgadniałoby współpracę z innymi resortami. ~~ustalało ilościowo i rozmiary poszczególnych elementów,~~ ustalało zasady na podstawie których Regionalne Dyrekcje ustalałyby ~~to~~ dane dla tych elementów, które opracowywano by wyłącznie w Regionach, organizowałoby potrzebne studia badawcze.

Regionalne Dyrekcje rozmieszczałyby na swoim terenie

elementy uzbrojenia technicznego według zasad ustalonych przez komórkę centralną, a więc w sposób jednolity dla całego Państwa.

Studia i propozycje zmierzające do właściwego rozmieszczenia technicznego uzbrojenia, regionalne dyrekcje opracowywałyby przy współdziałaniu miejscowych urzędów planowania przestrzennego.

W omawianej grupie prac miejscowe urzędy planowania przedstawiałyby potrzeby opracowywanego terenu, a regionalne dyrekcje włączałyby te postulaty do swoich opracowań planu regionalnego.

Grupa V /punkty pracy/.

czy posługiwanie się w planowym przestrzennym zagospodarowaniu obszarów wiejskich ^{punktami pracy} okaże się właściwym, nie wiadomo. To też zanim włączy się "punkty pracy" do normalnych prac kampanistycznych, należy tę rzecz zbadać. Ocenę może przeprowadzić autorytatywnie tylko komórka centralna, a więc Biuro Planowania Wsi.

Zależnie od wyniku tej oceny, Biuro Planowania Wsi - albo zaleci stosowanie "punktów" pracy" w studiach kampanistycznych albo ustali jakiś inny miernik dla rozmieszczenia ludności w terenie. Jakikolwiek będzie ten miernik, zawsze Biuro Planowania Wsi póde w wytychnych jak posługiwać się tym ustalonym miernikiem.

Wyjaśnię to bliżej na przykładzie, przyjmując że miernikiem jest "punkt pracy": "opracowywanym terenie znajduje się las. Wytyczne będą zawierały ile punktów pracy, należy przyjąć na 100 ha., względnie ile punktów pracy trzeba przewidzieć w gromadzie, gminie, powiecie, województwie na 1 względnie 10 kilometrów drogi gruntowej, bitej, czy też ulopsoniej.

Jak zaznaczyłem poprzednio, punkty pracy będą ważnym szczegółem przy ustalaniu miejsca pod osiedla, oraz głównym

czynnikami przy obliczeniach dotyczących ludności.

Grupa VI / bilans żywnościowy /

Bilans żywnościowy ma wskazać tereny mające nadwyżki względnie niedobory żywnościowe.

Wytyczne dla tej grupy zagadnień powinny zawierać wskazówki dla jakich produktów należy opracowywać nadwyżki, a dla jakich niedobory. Czy wielkościami nadwyżek i niedoborów powinny być różnicowane.

A więc czy wystarczy tylko określić obszar nadwyżki, czy też obszar ten podzielić jeszcze według wielkości nadwyżek. I t.d. i t.d.. Szczegóły które należy ustalić wyjątkowo w konkretnej pracy, ale ustalenia obowiązujące wszystkie Dyrekcje Planowania Przestrzennego może tylko Biuro Planowania Wsi.

Regionalne Dyrekcje według otrzymanych wytycznych opracują teren, a opracowania te dadzą podstawę do prac w skali Planu Krajowego dla Biura Planowania Wsi.

Grupa VII / podziały terytorialne /

Po opracowaniu terenu pod względem szczegółów omówionych dotychczas można projektować podziały terytorialne, a więc podział administracyjny, /gminy, powiaty, województwa/ obwody szkole i kuratoria, okręgi sądowe, parafie itp.

Przed przystąpieniem do prac nad propozycjami nowych podziałów - wydaje mi się - byłyby wskazane studia nad istniejącymi podziałami z wyraźnym celem wyodrębnieniem szczegółów które mają wpływ na podziały terytorialne, oraz sposobów w jakie te szczegóły odbijają się na granicach podziałów terytorialnych.

Pierwszym pytaniem które należy rozstrzygnąć to pytanie: które podziały terytorialne powinny być opracowywane przy współdziałaniu władz planowania przestrzennego, a które pozostawione do samodzielnego ustalenia zainteresowanym instytucjom

Z tymi instytucjami, które miałyby swoje podziały terytorialne opracowywać wspólnie z władzami planowania przestrzennego, należy ustalić zasady tej współpracy.

Należałoby to do kompetencji Biura Planowania Wsi.

Regionalne Dyrekcje, względnie Miejscowe Urzędy Planowania Przestrzennego na podstawie tych zasad opracowywałyby propozycje podziałów wspólnie z zainteresowanymi instytucjami według swojej kompetencji.

Podsumowując to co powiedziałem pozwolę sobie jeszcze raz pokrótce powtórzyć:

Propozycja dąży do tego, ażeby stworzyć jednolitą, swartą koncepcję, opracować kolejność poszczególnych etapów, wyraźnie określić zadania każdej komórki władz planowania przestrzennego w dziale planowania obszarów wiejskich.

Biuro Planowania Wsi jako komórka centralna dla spraw planowania przestrzennego obszarów wiejskich,

określa ramy każdej pracy/względnie wyraźnie daje samodzielność w wykonaniu jakiegoś odcinka pracy jednej z podległych komórek.

Zestawi materiały opracowane przez Regionalne Dyrekcje dla swego rejonu - w jednolitą całość dla obszaru Rzeczypospolitej.

W oparciu o te materiały ustala rozmieszczenie tych elementów kampanistycznych, które wymagają opracowania w skali krajowej / Plan Krajowy przestrzennego zagospo-

darowanie obszarów wiejskich/

zakresie

opracowuje Plan Krajowy w ~~zakresie~~ kampanistyki

podaje Reg. Dyrekcjom elementy Planu Krajowego, które
znajdą się na terytorium opracowywanym przez daną Dyrekcję,

uzgadnia zasady współpracy władz planowania z innymi
władzami i instytucjami,

organizuje studia badawcze,

przeprowadza kontrolę prac wykonywanych przez podległe
komórki tak co do rzeczy samej, jak i wydatkowanych sum,

W schemacie ujęto zadania Biura Planowania Wsi w kolumnie
"Komórka centralna" przyczym jeżeli gdzieś jest zaznaczone
że jakieś opracowanie leży w kompetencji Biura Planowania
Wsi, to nie znaczy że ta praca musi być wykonana w Warszawie,
tylko że czynnikiem organizującym tę część pracy, oraz
mającym prawo decyzji w tej materji, jest Biuro Planowania
Wsi, które może polecić wykonanie pracy czy też zebranie
materiału komukolwiek.

Komórki regionalne wykonują w terenie studia podstawowe
według wytycznych otrzymanych z Biura Planowania Wsi,

dostarczają kopie tych prac komórce centralnej, jako
materiały do opracowania Planu Krajowego,

opracowują plan regionalny dla obszarów wiejskich,

przedstawiają spostrzeżenia do Biura Planowania Wsi.

Mianowicie Regionalne Dyrekcje w pracach terenowych
napotykać częste zagadnienia, które chociaż nie są nowymi
nie są ujęte jednymi wytycznymi, wymagają więc niejako
stałe opracowywania od nowa. Biuro Planowania Wsi po
przestudiowaniu zagadnienia ustaliłoby ogólne
obowiązujące zasady, dotyczące rozwiązywania podobnych
wypadków, względnie - gdyby w danym przypadku nie można

ustalić ogólnie obowiązujących norm - wyraźnie poleciłoby w podobnych przypadkach opracowywać rozwiązania od wypadku do wypadku.

współpracują na swoim szczeblu z innymi resortami w ramach ustalonych przez komórkę centralną zasad, ale nie wykonują w terenie prac innych resortów / np. parcelacji zamiast komórek podległych Ministerstwu Rolnictwa/ ani nie projektują w znaczeniu architektonicznym.

podaje Miejscowym Urzędóm Planowania Przestrzennego te elementy z Planu Regionalnego, które znajdują się na terenie opracowywanym przez dany Urząd, względnie które mogą wpływać na plan opracowywany przez Miejscowy Urząd.

nadzorują prace Miejscowych Urzędów Planowania w ramach planowania obszarów wiejskich.

dośćarcza Miejscowym Urzędóm Planowania prac podstawowych potrzebnych do opracowania planów miejscowych a więc prace grupy I i II, dla terenu danych Miejscowych Urzędów.

Miejscowe Urzędy Planowania

opracowują plan miejscowy dla obszarów wiejskich,

przedstawiają Regionalnym Dyrekcjom propozycje objęcia Planem Regionalnym niektórych elementów znajdujących się na opracowywanym przez nie terenie, a nie objętych tym planem,

harmonizują na swoim szczeblu potrzeby wszystkich instytucji w zakresie rozmieszczenia w terenie elementów kampanistycznych.

Zakończenie.

Na zakończenie podam to, co powiedziałem po dyskusji jaka miała miejsce po wygłoszeniu referatu, gdyż wątpliwości czy uwagi jakie nasunęły się słuchaczom mogą mieć również i czytelnicy./referat wygłaszałem na podstawie notatek; pisemnie opracowałem go już po wygłoszeniu/.

Odpowi edź referenta po dyskusji:

Wydawało mi się, że Biuro Planowania Wsi jest tą komórką planowania przestrzennego w Głównym Urzędzie Planowania Przestrzennego, do której kompetencji należy opracowywanie i przedstawianie ^{potrzeba} komu ~~nie~~ wniosków dotyczących planowania kampanistycznego. Jeżeli jest inaczej - żałuję, ale nie wiedziałem o tym. Istota zagadnienia zostanie jednak taka sama, jeżeliby nawet opracowywaniem ~~innych~~ kampanistycznym zajmowało się jakieś inne biuro, lub - co wydaje się najnieszczęśliwszym rozwiązaniem - opracowywanie obszarów wiejskich podzielonoby pomiędzy kilka biur. Opracowywanoby plany według punktu widzenia reprezentowanego przez Biuro, a nie według potrzeb opracowywanego terenu.

Sprawa zasięgu prac GUP. i GUPP. już wielokrotnie była omawiana na terenie GUPP. Przypominam sobie powiedzenie o "narzeczoności" tych instytucji, które mogą wzajemnie uzupełniać się z pożytkiem dla gospodarczego Kraju. To, że my podchodzimy metodą indukcyjną, podczas gdy GUP - jak można wnosić z głosu w dyskusji - stosuje dedukcję, nie uważam za moment, któryby miał nam zabronić prowadzenia prac tak, jak to zaproponowałem. Przeciwnie, uważam za dodatnie ^{to} zjawisko, gdyż wyniki, a do wyników napewno dojdziemy, - będą bardziej pełne.

Wdzięczny jestem prof. Celarskiemu, że podkreślił ciężar

gatunkowy takich - zdawałoby się drobnych - ustalen, jak szczegóły techniczne wykonywanych planów.

Przykład przytoczony przez kol. Płoskiego, z którego wynika że po bliższym dalszym opracowaniu terenu wsi doświadczalnej Piaseczno ~~okazuje~~ okazuje się potrzeba zmiany już zaprojektowanych granic, potwierdza moją tezę, że granice podziałów administracyjnych można z pożytkiem ustalić dopiero po zagospodarowaniu terenu, wówczas nie będą potrzebne takie zmiany.

Dziękuję jestem Janu Dyrektorowi Pękalskiemu za podkreślenie, że referat jest wyrazem mego osobistego poglądu. Jak już wspomniałem, w toku referatu, wiele poglądów i szczegółów już znalazło zastosowanie / przecież od dwóch lat stale o tych rzeczach mówię / więc głos Dyrektora Pękalskiego jest niejako podkreśleniem mego autorstwa.

Jakkolwiekbaż zostanie ten referat przyjęty, wydaje mi się, że właściwy sąd o jego ~~war~~ przydatności wyda dopiero Życie. Dlatego nie można przestać wyłącznie na dyskusji, a trzeba podać proponowaną koncepcję próbie życia, czego bardzo bym pragnął.

S c h e m a t				
podziału omawianego materiału.				
Zakresy działania				
Grupa	Treść prac	Komórki centralnej	Komórek okręgowych	Komórek miejscowych

Pozioma E				
VII	Podziały terytorialne /inne dla różnych zagadnień/	Ustala zasady podziałów, tok opracowywania i zatwierdzenia propozycji, proponuje granice na swoim szczeblu.	Wykonują na przydzielonym odcinku w/g toku postępowań.	Wykonują jak odcinku w/g toku postępowań komórki okręgowe.

Poziom D				
VI	Bilans żywnościowy /oddzielnie dla każdego produktu/	Ustala zasady i techniczne szczegóły wykonania; wnioski uzgadnia z zainteresowanymi instytucjami i włącza do Planu Krajowego.	Zbiera i kontroluje prace komórek miejscowych; przed tymczas. przedkłada wnioski komórcie cent. wnioski komórcie włącza wyniki w Plan Reg. okręgowej.	Wykonują w/g wykłada wnioski komórcie cent. wnioski komórcie włącza wyniki w Plan Reg. okręgowej.

Poziom C				
V	Punkty pracy / w wytwórczości i usługach./	Ustala zasady, określa granice ilości punktów dla elementów plan., wnioski uzgadnia z zainteresowanymi instytucjami, włącza je do Planu Krajowego.	"	"

Poziom B				
IVa	Uszupeknienie usbrojenie techn. /po rozmieszczeniu punktów pracy w usługach/	Ustala zasady; opracowuje normy w porozumieniu z zainteresowanymi instytucjami, ustala warunki współpracy z innymi instytucjami realizującymi w terenie techniczne usbrojenie obszarów; włącza wnioski do Planu Krajowego	Wykonuje propozycje w porozumieniu z instytucjami realizującymi w/g warunków ustalonych przez komórkę centralną. Wnioski włącza do planu regionalnego.	Przedstawia propozycje dla swego terenu komórcie okręg.

IV	Usbrojenie techniczne / wodociągi, kanalizacja, melioracje, energetyka, komunikacja/	"	"	"

III	Organizacja obszarów / wyodrębnienie obszarów dla poszczególnych składników planowania, Zarosty, osiedla, obszary wypoczynku, itd/ Dla wszystkich składników trzy wtórne elementy planowania: a/ pracujące dla surowiec ... danego składnika.	Ustala zasady, wyznacza ilość poszczególnych elementów w porozumieniu z zainteresowanymi instytucjami, opracowuje organizację terenu w skali Planu Krajowego wykorzystując wnioski komórek okręgowych przydziela komórcie okręg. elementy planowania do rozmieszczenia na swoim terenie.	Przedstawia propozycje ze swego terenu do włączenia do Planu Krajowego, opracowuje plan regionalny włączając do niego elementy przydzielone przez komórkę centralną i proponowane przez komórki miejscowe.	Przedstawiają możliwości swego terenu kom. okręgowej, rozmieszcza szczegóły.

II	Rejonizacja /wydzielenie obszarów przydatnych do specjalnych celów/	Ustala zasady w porozumieniu z odpowiednimi instytucjami, zbiera materiały dostarczone przez komórki okręgowe i opracowuje je dla obszaru Państwa.	Wykonuje w/g zasad ustalonych przez komórkę centralną, poprzez komórki okręgowe i organy współpracy odpowiednich instytucji rejonizację dla swego terenu.	Wykonuje zlecenia komórki okręgowej.

Poziom A				
I	Opis terenu / fizjografia, geologia, elementy godne ochrony/	Ustala zasady jak mają być opracowywane szczegóły, zbiera i opracowuje materiały dostarczone przez komórki okręgowe dla obszaru Państwa	Opracowuje swój teren w/g zasad ustalonych przez komórkę centralną, przedkłada wyniki komórcie centralnej.	Wykonuje zlecenia komórki okręgowej.